בית המשפט העליון
בג"ץ 10296/02
ארגון המורים בבתי הס נ. שרת החינוך התרבות ו
תאריך הגשה: 04/12/02

בבית המשפט העליון בירושלים
בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

ארגון המורים בבתי הספר העל יסודיים בסמינרים ובמכללות

ע"י ב"כ עוה"ד בעז בן צור ו/או אחינועם מרגלית
ד"ר י. וינרוט ושות'
מרח' הוברמן 10 תל אביב 64075
טל: 03-6852778 ; פקס': 03-6856210

העותר;

- נ ג ד -

1. שרת החינוך התרבות והספורט
2. שר האוצר

ע"י פרקליטות המדינה
מרחי צאלח א-דין 29, ירושלים

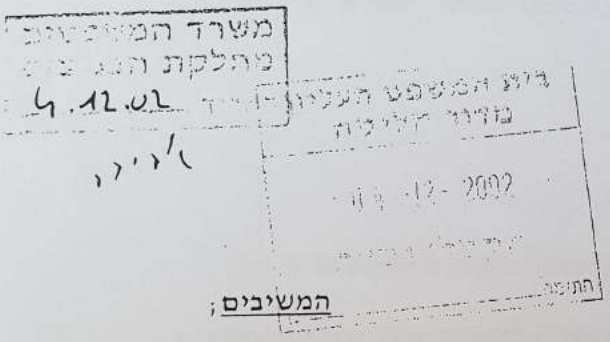

המשיבים;

עתירה למתן צו על תנאי

בית המשפט הנכבד מתבקש בזאת ליתן **צו-על-תנאי** המחייב את המשיבים לבוא וליתן טעם מדוע לא יבוטלו הקצבות כספיות המוקצות למוסדות המלמדים לימודי קודש, אשר אינם עומדים בתנאים ובקריטריונים – הקבועים בדין - להכרה כ"מוסדות מוכרים", המזכה בהקצבות כספיות.

דיון דחוף

נוכח עניינה של העתירה, שהוא הענקת הקצבות באופן הנוגד במפגיע את הוראות הדין, יתבקש בית המשפט לקבע דיון דחוף בעתירה.

ואלה נימוקי העתירה

א. העותר ותמצית העתירה

1. העותר, ארגון המורים בבתי הספר העל יסודיים בסמינרים ובמכללות, הוא ארגון עובדים וולונטרי א- פוליטי ובלתי מפלגתי, שמטרותיו לדאוג לציבור מוריו, תלמידיו ולטובתה ופיתוחה של מערכת החינוך.

2. אחת ממטרותיו של העותר היא פיתוחם ויישומם של ערכי החינוך הממלכתי והממלכתי – דתי, המושתתים על ערכיה של מדינת ישראל כמדינה ציונית, יהודית ודמוקרטית.

3. עניינה של עתירה זו בהקצאה שלא כדין של הקצבות הניתנות על-ידי משרד החינוך למוסדות המלמדים לימודי קודש בלבד.

4. מוסדות אלה זוכים להכרה כ"מוסדות מוכרים", על-אף שהם אינם ממלאים - במובהק ובמפורש - אחר הקריטריונים והתנאים הקבועים בדין. הכרה זו, היא העומדת ביסוד הענקת ההקצבות למוסדות האמורים, (ולפי הידוע, בד בבד ממשיכים מוסדות אלה לזכות במענקים והטבות כספיות גם ממשרד הדתות).

5. הסוגייה שמעלה העתירה מקבלת משנה תוקף וחומרה נוכח מצבה של מערכת החינוך הממלכתית בעיתים אלו. מערכת החינוך עברה לאחרונה קיצוצים חריפים במיוחד; מאות מורים פוטרו; אלפי משרות קוצצו; עשרות אלפי שעות לימוד הופחתו; הפגיעה שורה בכל תג ותג במערכת זו.

ב. העובדות הצריכות לעניין

6. משרד החינוך מעניק הקצבות למוסדות חינוך מוכרים.

7. הזכאות להקצבה נקבעת על יסוד הכרה במוסד חינוך כ"מוסד מוכר", כהגדרתו על-פי דין.

8. תנאי ההכרה במוסד חינוך כ"מוסד מוכר" מוגדרים בתקנה 3 לתקנות חינוך ממלכתי (מוסדות מוכרים), התשי"ג – 1953 (להלן: "התקנות"). תקנות אלה הותקנו מכוח הסמכות הקבועה בסעיף 34 לחוק חינוך ממלכתי, התשי"ג – 1953.

תקנה 3 קובעת תנאים מצטברים להגדרה כהאי לישנא:

"תנאי ההכרה

(א) מוסד חינוך לא יוכרז כמוסד מוכר אלא אם נתמלאו תנאים אלה:

(1) על המוסד ניתן רשיון לפי חוק פיקוח על בתי-ספר, התשכ"ט-1969, או לפי פקודת החינוך, לפי הענין;

(1א) **המוסד מקיים את תכנית היסוד לפי האמור בתקנה זו;**

(2) הלימודים הנוספים על תכנית היסוד אושרו על-ידי השר;

(2א) מספר התלמידים הצפוי בכל כיתה הוא לפי השיעור הנהוג במוסדות חינוך רשמיים;

(3) ימי הלימודים אינם יותר מ - 260 לשנה ולא פחות מ - 180 לשנה . . .

. . .

(6) משכורות המורים והעובדים במוסד הוא לפי השיעורים והכללים הנהוגים במוסדות חינוך רשמיים;

. . .

(ב) מוסד מוכר שמתכוונים להנהיג בו תכנית לימודים לשם ניסוי רשאי השר לפטרו מן התנאים שפורטו בתקנה זו, כולם או מקצתם.

(ג) תכנית היסוד במוסד מוכר תהווה 75% מכלל שעות הלימודים במוסד חינוך רשמי, אולם השר רשאי לאשר אחוזים שונים מאלה, ובלבד שתלמידי המוסד יגיעו לפי מבחנים ומבדקים לרמת ההישגים הנתונה במוסד חינוך רשמי".

[ההדגשות אינן במקור – ב"כ העותר].

9. מוסד שאינו ממלא אחר הקריטריונים הקבועים בתקנה, אינו זכאי להכרה כמוסד מוכר; וכך גם אינו זכאי לקבל את ההקצבות הניתנות על ידי משרד החינוך למוסדות מוכרים.

10. כאמור בסעיף 3(א) (1א) לתקנה, אחד התנאים להכרה הוא היות "המוסד מקיים את תוכנית היסוד לפי האמור בתקנה זו". סעיף 3 (ג) לתקנה קובע, כי - "תכנית היסוד במוסד מוכר תהווה 75% מכלל שעות הלימודים במוסד חינוך רשמי, אולם השר רשאי לאשר אחוזים שונים מאלה, ובלבד שתלמידי המוסד יגיעו לפי מבחנים ומבדקים לרמת ההישגים הנתונה במוסד חינוך רשמי".

11. הגדרת המונח "תכנית יסוד" מצויה בתקנה 1 לתקנות, כדלקמן:

"מספר השעות לפי המקצועות שהן חובה על כל מוסד חינוך".

12. הדרישות הקבועות בתקנות ביחס לקיום תוכנית היסוד תואמות את מטרותיו של החינוך הממלכתי. בסעיף 2 לחוק חינוך ממלכתי, התשי"ג – 1953 מנויות מטרותיו של החינוך הממלכתי, ובכללן:

"מטרות החינוך הממלכתי הן:

(1) לחנך אדם להיות אוהב אדם, אוהב עמו ואוהב ארצו, אזרח נאמן למדינת ישראל, המכבד את הוריו ואת משפחתו, את מורשתו, את זהותו התרבותית ואת לשונו;

(2) להנחיל את העקרונות שבהכרזה על הקמת מדינת ישראל ואת ערכיה של מדינת ישראל במדינה יהודית ודמוקרטית ולפתח יחס של כבוד לזכויות האדם, לחירויות היסוד, לערכים דמוקרטיים, לשמירת החוק, לתרבותו ולהשקפותיו של הזולת, וכן לחנך לחתירה לשלום ולסובלנות ביחסים בין בני אדם ובין עמים;

(3) ללמד את תולדות ארץ ישראל ומדינת ישראל;

(4) ללמד את תורת ישראל, תולדות העם היהודי, מורשת ישראל והמסורת היהודית, להנחיל את תודעת זכר השואה והגבורה, ולחנך לכבדם;

...

(6) לבסס את ידיעותיהם של הילד והילדה בתחומי הדעת והמדע השונים, ביצירה האנושית לסוגיה ולדורותיה, ובמיומנויות היסוד שיידרשו להם בחייהם כבני אדם בוגרים בחברה חופשית, ולעודד פעילות גופנית ותרבות פנאי;

...

(9) לטפח מעורבות בחיי החברה הישראלית, נכונות לקבל תפקידים ולמלאם מתוך מסירות ואחריות, רצון לעזרה הדדית, תרומה לקהילה, התנדבות וחתירה לצדק חברתי במדינת ישראל;

(10) לפתח יחס של כבוד ואחריות לסביבה הטבעית וזיקה לארץ, לנופיה, לחי ולצומח;

(11) להכיר את השפה, התרבות, ההיסטוריה, המורשת והמסורת הייחודית של האוכלוסיה הערכית ושל קבוצות אוכלוסיה אחרות במדינת ישראל, ולהכיר בזכויות השוות של כל אזרחי ישראל".

13. מבין מוסדות החינוך המוכרים קיימים מוסדות חינוך מוכרים רשמיים ומוסדות חינוך מוכרים לא רשמיים (וראו לענין זה: סעיף 11 לחוק חינוך ממלכתי, תשי"ג – 1953).

על מוסדות החינוך הלא רשמיים נמנים מוסדות חינוך רבים שהינם ייחודיים בהשוואה למוסדות החינוך הממלכתי או הממלכתי-דתי הרגילים; בכללם בתי-ספר לטבע או לאומנויות. אותם מוסדות חינוך לא רשמיים מקבלים על עצמם את קיום תוכנית היסוד, וכך זוכים הם להכרה כמוסד מוכר (יוזכר, כי על-פי האמור בתקנה 3 שנזכרה לעיל, תוכנית היסוד תהווה 75% מתוכנית הלימודים המקויימת במוסדות מוכרים לא רשמיים).

14. **לאחרונה הסתבר לעותר, כי משרד החינוך מעניק למוסדות חינוך – ולו בפועל - רבים הכרה כמוסד מוכר, וזאת ללא שיעמדו בקריטריונים ובתנאים הקבועים בחוק. המדובר במוסדות חינוך השייכים למגזר החרדי, המלמדים לימודי קודש בלבד, ועל כן אינם מקיימים לימודים בהתאם לתוכנית היסוד. מכאן, שהם אינם מקיימים את התנאים האמורים בתקנה 3 לתקנות.**

15. נוכח ההכרה במוסדות חינוך אלה כמוסדות מוכרים, מקצה להם משרד החינוך הקצבות כספיות רגילות.

16. ההכרה במוסדות חינוך המלמדים לימודי קודש בלבד הינה פסולה. היא נעשית ללא סמכות. היא אינה כדין.

17. ודוק: אין המדובר באי עמידה בתנאים פורמליים בלבד. מוסדות חינוך שאינם מקיימים את תוכנית היסוד אינם ממלאים אחר מטרות החינוך הממלכתי.

18. ויוער: יתכן שלימודי הקודש, כשלעצמם, תואמים חלק ממטרותיו של החינוך הממלכתי; אלא שאין בהם בלבד כדי לקדם ולמלא אחר מרבית מטרותיו של חינוך זה.

כך, לצורך הדוגמא בלבד, אחת המטרות המנויות בחוק חינוך ממלכתי היא ביסוס ידיעותיהם של הילד והילדה בתחומי הדעת והמדע השונים, ביצירה האנושית לסוגיה ולדורותיה, ובמיומנויות היסוד שיידרשו להם בחייהם כבני אדם בוגרים בחברה חופשית, ועידוד פעילות גופנית ותרבות פנאי. מטרות אלה, ורבות נוספות אחרות, אינן מתממשות במוסד חינוך המלמד לימודי קודש בלבד. בד בבד, תוכנית היסוד אינה נלמדת במוסדות אלה.

19. מכאן, שאין כל יסוד והצדקה להקצות הקצבות למוסדות אלה, כ"מוסדות מוכרים", וכך לפגוע בהקצבות שמקבלים מוסדות חינוך הממלאים אחר הקריטריונים והתנאים הקבועים בחוק ומקדמים את מטרות החינוך הממלכתי.

20. משרד החינוך חוטא במקרה זה בשתי פעולות בלתי חוקיות תוך חריגה מסמכות.

21. ראשית - חוטא משרד החינוך בכך שמוסדות חינוך המלמדים לימודי קודש בלבד זוכים להכרה כמוסדות מוכרים, וזאת בלא שהם מקיימים את התנאים הקבועים לכך בדין.

22. החטא השני, הנובע מהראשון, הוא בהקצאת הקצבות למוסדות החינוך הללו, וזאת מתוך התקציב הכולל המוקצה לכלל מוסדות החינוך המוכרים.

23. **לעותר נודע, כי עלות כספי ההקצבות המוענקות, שלא כדין, למוסדות החינוך המלמדים לימודי קודש בלבד הינה עשרות מליוני ש"ח בשנה (ויתכן שאף למעלה מכך).**

24. וכך נאמר לעניין זה **במכתבו מיום 23.6.02, של חשב משרד החינוך**, שנשלח אל מנכ"ל משרד החינוך, התרבות והספורט, הגב' רונית תירוש:

> **"למיטב הבנתנו גופים אשר מלמדים לימודי קודש בלבד אינם יכולים להיות מוגדרים כבתי ספר על יסודיים, והאישור שניתן להם בהליך הרישוי לפיו מתבצעת במוסד כל התוכנית הפדגוגית הוא אישור שבלשון המעטה ניתן להגדירו כרחוק מלשקף את המציאות. בדיקותינו העלו כי ישנם עשרות ואולי אף מאות גופים כנ"ל.**
>
> ...
>
> **לא אוכל להמשיך המצב הקיים כאשר כל המערכת עוצמת עין ונותנת רישוי לבתי ספר שלפי שום מבחן לא ניתן להגדירם בשום מצב כבתי ספר על יסודיים. מתן הרישוי במתכונת הנוכחית סותר בצורה מובהקת את תקנות חינוך ממלכתי מוסדות מוכרים (1983)** בה נקבע בין היתר כי תנאי לרישיון הוא כי:
>
> א. "המוסד מקיים את תוכניות היסוד".
>
> ב. "משכורות העובדים והמורים במוסד הוא לפי הכללים הנהוגים במוסדות רשמיים".
>
> ג. "תוכנית הייסוד במוסד המוכר תהווה לפחות 75% מכלל שעות הלימוד במוסדות הרשמיים".
>
> לאור כל האמור לעיל אני מבקש לכנס בדחיפות ישיבה בנושא שבה יקבעו הליכי רישוי סבירים וזאת על מנת להערך לשינוי דרסתי במצב לקראת שנה"ל תשס"ד.
> **לדעתי הליך הרישוי הנוכחי הינו הליך שערורייתי ויש בהחלט מקום לבחון הפרטה של חלק מהתהליך תוך השארת הסמכות במשרד".**

למכתבו של חשב משרד החינוך צורפה טבלה, הכוללת רשימה אקראית של מוסדות שאינם מקיימים לימודי חול. בטבלה זו פורטו מוסדות חינוך (עשרים ושישה מספרם) שהעלות הכוללת של תקצובם היא כ – 23 מיליון ש"ח לשנת לימודים.

תצלום המכתב מצורף לעתירה ומסומן נספח א'.

25. לפי הידוע, מוסדות המלמדים לימודי קודש בלבד זוכים למעשה להטבה כפולה. מלבד ההקצבות המוענקות להם על ידי משרד החינוך, הם זוכים גם להקצבות, מענקים כספיים והטבות ממשרד הדתות, מן הטעם שהם מלמדים לימודי קודש בלבד.

26. מוסדות חינוך המלמדים לימודי קודש בלבד זוכים אם כן להקצבות מתוך התקציב הכולל שמקצה משרד החינוך למוסדות חינוך מוכרים. כך נפגעים מוסדות חינוך מוכרים, שהנתח לו הם זוכים מתוך התקציב המוקצה להם ולמטרותיהם קטן, ללא כל הצדקה חוקית.

27. משרד החינוך פועל, איפוא, באופן בלתי חוקי תוך חריגה מסמכות. הענקת הקצבות מירביות למוסדות שאינם ממלאים אחר הקריטריונים להכרה כמוסדות מוכרים, פוגעת בעקרון השוויון. היא אינה עולה בקנה אחד עם העקרונות החלים על הקצאת למוסדות ציבור מכוח סעיף 3א לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה – 1985 וההלכה הפסוקה שקבעה את העקרונות לפרשנות החוק.

28. הקצבות אלה למוסדות החינוך האמורים פוגעת בציבור התלמידים והמורים במוסדות המוכרים, הזכאים להקצבות על-פי דין, כשאלה הולכות ופוחתות בהדרגה.

29. **פגיעה זו מחריפה נוכח הקיצוצים הכואבים במיוחד מהם סבלה לאחרונה מערכת החינוך הממלכתית.**

א) **במהלך השנים האחרונות הופחתו באופן הדרגתי שעות לימוד; במהלך שנת 2001 קוצצו 6,000 שעות שבועיות מן החינוך הטכנולוגי; ובשנת 2002 כ- 50,000 שעות לימוד לתלמידים, כך שכל תלמיד בחינוך העל–יסודי ילמד שעתיים פחות בשבוע.**

ב) **כן מתוכנן קיצוץ נוסף בתקציב שנת 2003, בהיקף של 450 מליון ש"ח, הכולל קיצוץ של 60,000 עד 80,000 שעות לימוד נוספות לשבוע.**

ג) **מאות מורים פוטרו; קוצצו אלפי משרות.**

ד) **כך, נסגרו מגמות טכנולוגיות. דומה כי החינוך הטכנולוגי הולך ונשחק. אנשי חינוך וחברה מזהירים זה מכבר על העדר הכשרה מקצועית ופגיעה בעתודה הטכנולוגית של מדינת ישראל.**

ה) **פערים חברתיים מונצחים; לא מוקצים תקציבים לילדים בסיכון וכן לטיפול בבעיות דוגמת סמים ואלימות; משרות של יועצים ופסיכולוגים מבוטלות. נגרמת פגיעה ביכולתן של אוכלוסיות השכבות החלשות להשתלב בחברה. ועוד פגיעות רבות נוספות.**

30. פעולותיו הבלתי חוקיות של משרד החינוך מחייבות את התערבותו של בית-משפט זה והצהרתו על בטלותן.

ג. המגעים עם המשיבים

31. העותר פנה ביום 21.11.02 במכתב אל מנכ"ל משרד החינוך התרבות והספורט, חשב משרד החינוך, התרבות והספורט ואל חשב משרד האוצר בנושא העתירה. במכתב זה נתבקשו פרטים בנוגע לעניין נושא עתירה זו.

תצלום המכתב מצורף לעתירה ומסומן נספח ב'.

32. המכתב לא נענה עד לעת הזו.

33. ביום 28.11.02 פנה העותר במכתב נוסף והודיע, כי אם לא תתקבל הודעה בדבר הפסקת ההקצבות בתוך 5 ימים יפנה העותר לערכאות משפטיות.

תצלום המכתב מצורף לעתירה ומסומן נספח ג'.

34. גם מכתב זה לא נענה עד לעת הזו[1].

ה. הדין: פגיעה בעקרון השוויון; חריגה מסמכות – פעולות משרד החינוך בטלות מעיקרן

35. פעולה של רשות מנהלית שבוצעה תוך חריגה מסמכות הינה בניגוד לדין; ועל כן בטלה היא מעיקרא.

36. הענקת הקצבות למוסדות חינוך שאינם זכאים להן, תוך פגיעה מתחייבת במוסדות חינוך מוכרים אחרים, מהווה פגיעה בעקרון השוויון.

37. עקרון השוויון בהקצאת כספים מתקציב המדינה חל על הקצאת כספים בכל אופן ולכל צורך. כך נפסק, למשל, על ידי כב' הנשיא ברק בבג"צ 59/88 חי"כ יאיר צבן נ' שר האוצר ו – 12 אח', פ"ד מב(4), 705, עמ' 706-707:

> "אכן, כספי התקציב הם כספי מדינה. רשויות השלטון המוסמכות לפעול בהם, אינן רשאיות לעשות בהן כטוב בעיניהם. רשויות השלטון הם נאמני הציבור, והוצאתם של כספים אלה וחלוקתם, צריכה להעשות בדרך העולה בקנה אחד עם נאמנות זו. מבחינת המהות, מחייבת דרך זו שכנוע כי המטרה לשמה נועדו הכספים, היא מטרה שיש למדינה ענין לתמוך בה. התמיכה צריכה להעשות על פי עקרונות של סבירות ושוויון".

38. ובבג"ץ 7142/97 מועצת תנועות-הנוער נ' שר החינוך התרבות, פ"ד נב(3), 433, עמ' 441-440, נפסק על ידי כב' השו' חשין:

> "הנה-כי-כן, אין המדינה מותרת בהענקת מענקי-תמיכה אלא אם נקבע בסעיף התקציב שיועד לכך "סכום כולל לכל סוג של מוסדות ציבור", וסכום זה יחולק בין מוסדות הנמנים עם אותו "סוג" לפי "מיבחנים שיוויוניים" שייקבעו מראש ואשר יפורסמו ברשומות. המפתח אשר יפתח את הכספת - אם תרצו: מילת-הקסם אשר תגולל את האבן מעל-פי מערת-הגנזים - הוא השוויון. שוויון, שוויון - ועוד פעם שוויון".

---

[1] נוכח אי מתן תשובות על ידי המשיבים נסמכת העתירה על התשתית העובדתית המצויה ברשות העותר.

39. בבג"ץ 8569/96 <u>הסתדרות הנוער העובד והלומד נ' שר החינוך</u>, פ"ד נב(1) 597) עמד בית המשפט העליון על "המתווה הנורמטיבי העקרוני למתן מענקי-כסף מאת המדינה".
עניינו של פסק דין זה יפה גם למקרה שלפנינו. שם נדונה עתירתה של תנועת הנוער העובד והלומד, שאליה צורפה עתירתה של מועצת תנועות הנוער, כנגד החלטתו של שר החינוך, התרבות והספורט לזכות ארבע תנועות נוער בכספי תמיכה. לטענת העותרות כספי התמיכה ניתנו שלא כדין משום שארבע תנועות הנוער האמורות זכו לתמיכה כספית למרות שלא מילאו אחר הקריטריונים והתנאים לקבלת התמיכה, כגון הערכים עימם מזדהה תנועת הנוער ועוד. בית המשפט נדרש לפרשנות הקריטריונים ולהכרעה עובדתית בדבר התאמתן של תנועות הנוער האמורות לקריטריונים והתנאים שנקבעו. בית המשפט העליון קבע, כי תנועות הנוער האמורות אינן עומדות באותם קריטריונים ותנאים, ועל כן הכריז כי החלטות התמיכה שהחליט משרד החינוך ביחס לתנועות הן בטלות מעיקרן.

40. בית המשפט איפיין את מהות העניין שלפניו (בעמ' 600 לפסק הדין), כדלקמן:

> "בזאת ניפלה ענייננו מעתירות אחרות שבאו לפנינו לאחרונה, שבאותן עתירות טענו עותרים ועותרות לקיפוחם אך באשר לא זכו לתמיכה - או שזכו לתמיכה מועטה מתמיכה שהיו זכאים לה, לטענתם; ואילו בעתירות שלפנינו טוענות העותרות כי משרד החינוך והתרבות זיכה בפרוסה מעוגת התמיכה מי שלא היו זכאים לחלוק בה, וכי מטעם זה זכו העותרות בנתח קטן משהיו זכאיות לו. בין כך ובין כך, השאלות ששומה עלינו להכריע בהן הן ממשפחת השאלות שעלו בעתירות הקודמות, ולא נותר לנו אלא לחרוש בתלם".

41. שני המקרים דומים הם, ואולם מקרה זה הינו פשוט וברור יותר. הקריטריונים לקבלת הכרה המזכה בהקצבה מירבית – הקריטריונים להכרה כמוסד מוכר – קבועים בתקנות. אי מילוי הקריטריונים והתנאים הקבועים בדין במקרה דנא הינו ברור ובולט לעין.

42. ונחזור ל"מתווה הנורמטיבי" ולדבריו של בית המשפט העליון בבג"צ 8569/96 הנ"ל (בעמ' 601 לפסק הדין):

> "על המיתווה הנורמטיבי העקרוני למתן מענקי-כסף מאת המדינה דיברנו לאחרונה כמה-וכמה-פעמים, ולאחרונה בפרשה של תנועת עזרא. לא נחזור על דברים שאמרנו אלא על עיקריהם בלבד. "נורמת-התשתית" תימצא כיום בהוראת סעיף 3א לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה - 1985, כפי שהוספה בחוק ההסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה), תשנ"ב - 1992. להלן נכנה חוק זה - החוק, ואת הוראת סעיף 3א לחוק נכנה - סעיף 3א או הוראת סעיף 3א. ואלה הם עיקריה (לענייננו) של הוראת סעיף 3א: אחד, תמיכות-כסף במוסדות ציבור ייקבעו בחוק התקציב בסכום כולל לסוג של מוסדות ציבור (סעיף 3א(ב) ו-(ג)). שניים, הממונה על סעיף התקציב יקבע מיבחנים לחלוקתה של התמיכה. המיבחנים יהיו "מיבחנים שוויוניים", וכך תחולק התמיכה (סעיף 3א(ד) ו-(ה)). שלושה, ייקבע נוהל להגשת בקשות ולדיון בבקשות של מוסדות ציבור לקבלת תמיכה (סעיף 3א(ו)); ארבעה, לא תינתן תמיכה למוסד ציבור אלא-אם-כן עומד הוא במיבחנים ומקיים הוא את הוראות הנוהל (סעיף 3א(ח); חמישה, המיבחנים והנוהל יודעו לרבים על דרך פירסומם ברשומות (סעיף 3א(ז)).

...

המחוקק היתווה את הדרך, והיא הדרך - אין בילתה".

43. במקרה הנדון, ניכר כי משרד החינוך חיפש דרך ומוצא להעניק כספים למוסדות המלמדים לימודי קודש בלבד. טעמיו של משרד החינוך עימו. יקשה למצוא להם סיבות ענייניות. מכל מקום, שיטה זו הינה בבחינת נסיון לחזור לשיטת "הכספים הייחודיים", שהיתה נוהגת לפני שנחקק חוק יסודות התקציב.

44. הדברים הובהרו על-ידי בית המשפט העליון בבג"ץ 7142/97 שנזכר לעיל (בעמוד 438 לפסק הדין):

> "בעבר נהגה השיטה-לא-שיטה של "הכספים היחודיים": במשך שנים קבעו חוקי התקציב כי משרד פלוני יזכה בהקצבת כך-וכך מאות-אלפים או מיליונים של שקלים - והמשרד חילק אותם כספים כראות-עיניו וללא כל אמות-מידה ידועות.
> לימים החלו חוקי-התקציב.קוראים בשמו של פלוני בן-פלוני, ובצד השם הוסיפו וקבעו כי זכאי הוא אותו פלוני בן-פלוני לתמיכה בסכום כזה-וכזה. על הרע הטמון בשיטה לא-שיטה זו אין צורך להאריך דיבור: הירוקת גודשת את הבאר וממלאה היא אותה עד לשפתה. כך היה עד לשנת תשנ"ב - 1992, עד לחקיקתו של סעיף 3א לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה - 1985. חוק יסודות התקציב בכללו יועד לשמש תשתית לחוקי התקציב המתקבלים מידי שנה בשנה. חוק זה, אין עניינו לא בשקלים ולא באגורות אלא ביסודות התקציב: בנורמות כלליות שיועדו להיותן מוטמעות בכל חוק תקציב שייחקק בעתיד. וכחוק יסודות התקציב בכללו כן הוראת סעיף 3א בו, אף-זו יועדה להיטמע בכל חוק תקציב. עיקר הדברים בהוראת סעיף 3א הוא בהנהגת נורמת השוויון כנורמת-תשתית - אם תרצו:
> כנורמת-על - לכל מענקי-תמיכה שהמדינה אומרת להעניק בשיטחי-חיים אלה ואחרים".

45. ולאור העיוותים הנוצרים במקרה שלפנינו, נסיים בציטוט מדבריו של כב' השׂ' חשין, שיפים הם לנסיבות שמעלה המקרה דנא (בעמ' 463 לפסק הדין):

> "דבר אחרון
>
> בזמנן שלטו "צורות התביעה" (Forms of Action) במשפט האנגלי, עד שקם עליהן המחוקק והכריתן מארץ. "צורות התביעה" עיכבו את התפתחותו של המשפט האנגלי, ולאחר היעלמן - כך סברו הכל - הנה תיפתח דרך חדשה לפני המשפט. מסתבר כי לא כך היה; כי גם לאחר היעלמן מעל-פני האדמה נמשך שלטון "צורות התביעה", זו הפעם ממקומן שמתחת-לפני-האדמה.
>
> ...
>
> הנאמר כי צדקו קדמונינו באומרם כי סדנא דארעא חד הוא? הנה זה גירשנו מעל פנינו את "הכספים היחודיים", העלינו אותם באש, היכרתנו אותם מארץ. הגם עליהם ייאמר כי ממשיכים הם לשלוט בנו ממקומם, כי רוחם הרעה עדיין מרחפת בינותינו, כי עיניהם החמדניות מציצות אלינו מן החרכים? נקווה שלא כן הוא.
> אנו על משמרתנו".

ו. סוף דבר

46. נוכח כל האמור לעיל, מתבקש בית המשפט הנכבד להורות כמבוקש בכותרת עתירה זו, וכן לחייב את המשיבים בהוצאות העותר בגין העתירה דנא, לרבות שכר טרחת עורך דין בצירוף מע"מ כדין.

בעז בן צור, עו"ד

אחינועם מרגלית, עו"ד

סיגל פעיל, עו"ד

ב"כ העותר

DOC.5018121